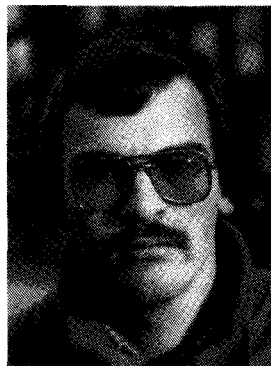

COLUMN

Dr. John Grin

Geëngageerde politiek en complexe samenleving

In een complexe samenleving als de onze ligt het voor de hand dat mensen pogen de complexiteit te verminderen. Een veel voorkomende benadering is die van de omvattende rationaliteit: onzekerheid verminderen door de doel-middel relaties voor alle betrokkenen zo omvattend mogelijk te inventariseren om vervolgens een rationele keuze voor één beleidsalternatief te maken. Deze benadering heeft belangrijke nadelen.

In de eerste plaats is het, praktisch en principieel, ondoenlijk om werkelijk omvattende analyses te maken. Dit leidt ertoe dat het zojuist geschetste ideaal moet worden vereenvoudigd tot een minder omvattend beeld, waarin slechts een beperkt aantal doelen, middelen en actoren is opgenomen.

In de tweede plaats ontkent deze benadering de verwevenheid van waarden en feiten. Niet alleen kan men op normatieve gronden van mening verschillen over de voorkeur voor de ene of de andere feitelijke toestand; men kan ook door normatieve vooronderstellingen van mening verschillen over de interpretatie van de feiten – en, nog fundamenteler, welke feiten in een samenleving in de discussie worden ingebracht is een deels normatief bepaalde zaak.

Een fraai voorbeeld van de risico's van het streven naar omvattende rationaliteit

wordt gevormd door de vele adviesraden in de publieke sector. Deze adviesraden, bedoeld om in een complexe samenleving op een ordelijke wijze om te gaan met beleidsvorming, leiden in de praktijk zelden tot een minder complexe discussie en vaak tot vertechnisering van kwesties.

Als reactie op de problemen die kleven aan het streven naar omvattende rationaliteit is er het laatste decennium in de beleidswetenschap gepleit voor een andere benadering, waarin de verwevenheid tussen waarden en feiten centraal staat. In deze benadering is het van groot belang om normatieve keuzen zichtbaar te maken. Op welke punten analyses worden gemaakt, welke probleemstellingen daarin aan de orde komen, en hoe ze in de discussie worden gebruikt wordt in hoge mate bepaald door de normatieve overwegingen die in het geding zijn. Daarom wordt in deze benadering gepleit voor het stimuleren van normatieve verscheidenheid in de samenleving als geheel. Door het centraal stellen van zulke verscheidenheid krijgen ook meer drastische beleidsveranderingen weer een kans. Dit is juist ook voor christen-democraten een welkom, verfrissend geluid.

Wat betekent zo'n pleidooi in de praktijk zoal? Voor de samenleving als geheel betekent het bijvoorbeeld het herwaarderen van het ideologisch debat. Het is nu tijd om

te bezien hoe kan worden bevorderd dat binnen de vele adviescolleges normatieve verscheidenheid weer tot leven komt. Adviezen zouden, onverlet de mogelijkheid om ze af te sluiten met een poging tot synthese, in plaats van een eensluidende analyse, bij voorkeur meerdere gezichtspunten moeten bevatten. Dat wil zeggen, niet alleen verschillende waarderings van de 'feiten', maar ook verschillende opvattingen over 'wat de vraag nu eigenlijk is'. Met relatief beperkte budgetten kan bijvoorbeeld ook gezorgd worden dat niet-gevestigde organisaties aan zo'n proces volwaardig deelnemen, ondersteund door wetenschappelijk onderzoek en door georganiseerd debat in eigen kring. Het bevorderen van normativiteit in het debat tussen organisaties van uiteenlopende signatuur kan indirect ook leiden tot meer normativiteit binnen die organisaties. Het CDA is het aan zijn erfgoed verplicht om zulke processen actief te stimuleren. We hebben veel te vaak te weinig oog gehad voor de positie van niet-gevestigde organisaties, en zijn te vaak gewicht voor een technische benadering van vraagstukken.

Partij en kerken

Het gaat bij het herwaarderen van het normatieve ook om het functioneren binnen de partij. De afgelopen tien jaar zijn het CDA en de geloofsgemeenschappen van elkaar vervreemd geraakt. Zonder een intensieve – zonodig kritische – wederzijdse betrokkenheid van CDA en geloofsgemeenschappen kan de partij echter op den duur niet voortbestaan als een geëngageerde beginselpartij. Verkiezingsprogramma's, WI-rapporten en zelfs het Program van Uitgangspunten hebben iets statisch, iets tijdgebondens – een voortdurend spiritueel proces van evangelische toetsing lijdt daaraan niet en kan de partij blijvend *engagement* verschaffen. Nu het lijkt dat de polarisatie tussen kerkelijke en partijkaders van zijn scherpe kantjes is ontdaan,

moet het mogelijk zijn hieraan weer meer inhoud te verschaffen.¹ Dan wordt het weer mogelijk dat er in de partij fora zijn waar vertegenwoordigers van kerken met mensen uit de partij debatteren over maatschappelijke problemen; dan wordt het voor al die partijleden weer mogelijk discussies binnen de partij te verbinden met wat gebeurt in de kerk. De 'spontane' conferentie over vluchtelingenbeleid begin dit jaar en de discussie over ontwikkelingssamenwerking op de laatste partijraad laten zien hoeveel *engagement* er dan in onze partij kan worden gemobiliseerd. Vervallen in de technisch-rationele benadering door bij zulke gelegenheden te wijzen op de complexiteit van de materie is precies het tegendeel van waaraan we behoefte hebben.

Het zou, bijvoorbeeld, ook aardig zijn als elk van de 800 CDA-afdelingen die ons land rijk is eens per jaar een lid van Tweede Kamer, gemeenteraad of provinciale staten zou vragen om nu eens in een spreekbeurt maar één eenvoudige vraag te behandelen: wat waren de twee belangrijkste keuzen die zij of hij de laatstgehouden fractievergadering heeft gemaakt; en welke principiële overwegingen waren daarbij in het geding? Dat is geen versimpeling van de politiek, maar het terugbrengen van politiek tot wat die eigenlijk hoort te zijn: beslissen over complexe zaken door de normatieve dimensies ervan zichtbaar te maken. Het kan het CDA helpen het normatieve in de politiek te herwaarderen, binnenshuis en buitenshuis.

1. Zie bijvoorbeeld het recente WI-rapport *Publieke gerechtigheid*, en de milde reacties daarop in kringen van de oecumenische beweging (zoals H.M. de Lange, 'Hoe christelijk is de CDA-ideologie' in *Wending*) die uitnodigen tot verdere discussie.

